

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento 2020 m. veiklos ataskaitos pristatymas

Dr. Renaldas Čiužas

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento
direktorius

NTAKD
NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO
KONTROLĖS DEPARTAMENTAS

Psichoaktyviųjų medžiagų politikos tąsa ir nuoseklumas

Valstybinės
narkotikų, tabako
ir alkoholio
vartojimo
prevencijos ir
kontrolės 2018-
2028 m.
programa

Siekiamų rezultatų tąsa

- Dvigubai mažesnis suvartojamojo alkoholio kiekis, tenkantis gyventojams (amžius -15+)
- Dvigubai mažiau rūkusiųjų per paskutinį mėnesį 15–64 m. gyventojų dalis
- Išlaikytas dvigubai mažesnis nei ES šalyse narkotikų vartojimo paplitimas tarp 15–64 m. gyventojų
- Tris kartus išaugus pakaitinio gydymo, žemo slenksčio paslaugų teikimo aprėptis
- Dvigubai sumažėjęs švirkščiamųjų narkotikų vartojimas laisvės atėmimo vietų įstaigose
- Suvaldytas naujų ŽIV atvejų, siejamų su švirkščiamųjų narkotikų vartojimu, plitimas
- 0 mirčių dėl narkotikų perdozavimo

Psichoaktyviųjų medžiagų paklausos mažinimas

Ankstyvoji intervencija vaikams ir jaunimui

Programos koordinavimas nacionaliniu mastu

- Sukurtas vieningas Ankstyvosios intervencijos (AI) programos algoritmas

Bendradarbiavimas su visuomenės sveikatos biurais (VSB) ir pedagoginėmis psichologinėmis tarnybomis (PPT)

- Mokymai, supervizijos, metodinės dienos VSB ir PPT specialistams
- Metodinės pagalbos teikimas PPT ir VSB specialistams vietos lygmeniu
- Informacinė medžiaga, kur kreiptis pagalbos
- Programos viešinimas



Paslaugų prieinamumo užtikrinimas

2020 m. 52 proc. savivaldybių teikė jaunuoliams AI paslaugas

Specialistų pasirengimas dirbti su 14-21 m. amžiaus jaunimu, vartojančiu alkoholį ir narkotikus

2020 m. 229 specialistai patobulino kompetencijas

Mažėjantis psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas

2020 m. daugiau nei 70 proc. jaunuolių, baigusių AI programą ketino vartoti mažiau alkoholio ir narkotikų

Pagalba tėvams geriau suprasti savo vaikus bei suteikti žinių apie prevenciją

KA VEIKIA
VAIKAI?

2020 m. NTAKD
organizuotame tėvų
vaidmens **tyrime**
dalyvavo virš
18 tūkst. tėvų

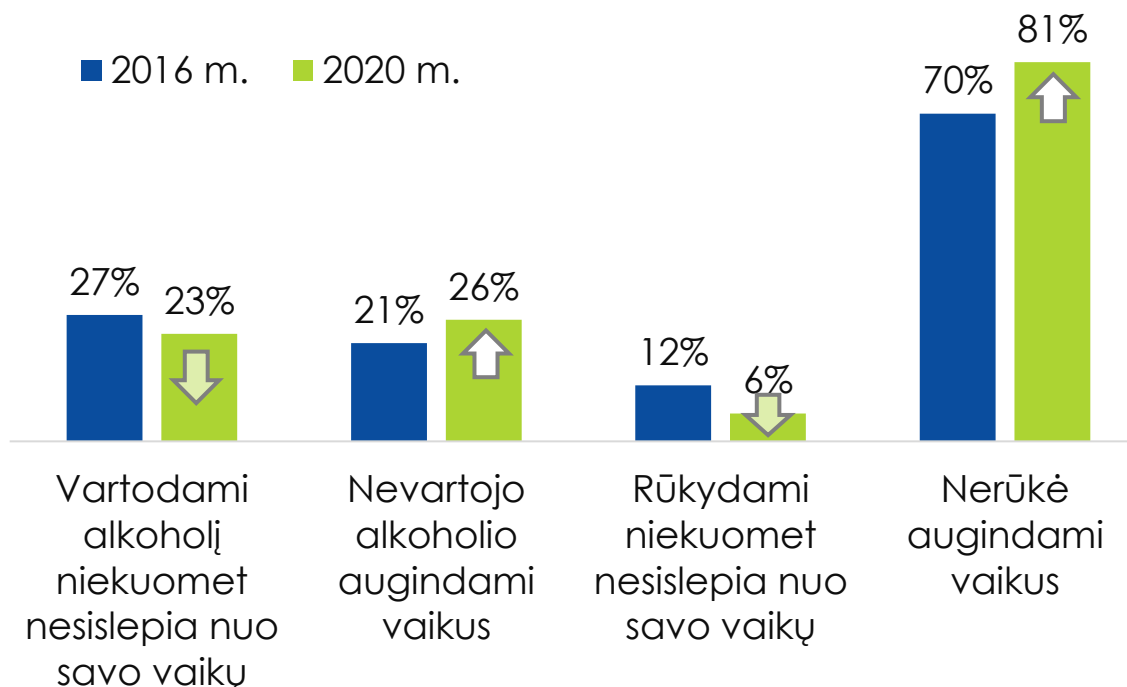
Tėvų, kalbėjusių su savo
vaikais apie elektroninių
cigarečių keliamus
pavojus, padaugėjo
nuo 39 proc. 2016 m.
iki **71 proc.** 2020 m.

28 proc. tėvų žino
apie interneto svetainę
tėvams „**Ką veikia**
vaikai“

2020 m. „**Ką veikia**
vaikai“ facebook
puslapyje paskelbtos
žinutės. pamatytos
daugiau nei 165
tūkst. kartų

Tėvai dažniau priima sprendimą nevartoti psichoaktyviųjų medžiagų prie savo vaikų

■ 2016 m. ■ 2020 m.



Jaunimo sąmoningumo, informuotumo ir atsakomybės už savo veiksmus didinimas

582 naudingos nuorodos

35 psichoaktyviųjų medžiagų aprašymai

Patarimai ir 13 pagalbos kontaktų

Socialiniuose tinkluose
pasiekta daugiau nei
300 tūkst.
jaunų asmenų

Informaciją apie
psichoaktyviasias
medžiagas ir pagalbos
galimybes gavo virš
12 tūkst. svetainės
lankytojų

Bendradarbiauta su
150 valstybės,
savivaldybių, aukštojo
mokslo įstaigomis ir
institucijomis, verslo
subjektais



www.askritiskas.lt

Motyvacijimas nerūkyti ir pagalba metantiems rūkyti

Sisteminis visuomenės informavimas ir svetainės viešinimas

99 pozityvios komunikacinės žinutės
www.nerukysiu.lt paskyros socialiniame tinkle
Facebook

2 konkursai socialiniame tinkle Facebook

11 pranešimų spaudai

5 vaizdo filmukų, skatinančių mesti rūkyti,
viešinimas

Reklaminių skydelių sklaida

Informaciniai pranešimai, infografikai bei
atvirlaiškiai

Spaudos konferencija LR Seime

Plakatai, lipdukai, viešinantys svetainę
www.nerukysiu.lt

Viešinimo rezultatai

Bendradarbiauta su 150 valstybės,
savivaldybių, mokslo įstaigomis, verslo
subjektais viešinant svetainę

Informaciją apie metimo rūkyti
galimybes gavo daugiau nei 43 tūkst.
svetainės lankytojų

85 proc. nuo visų svetainės lankytojų –
naujai prisijungę

Socialiniame tinkle Facebook pasiekta
virš 302 tūkst. vartotojų



Inovatyvi mokslo įrodymais grįsta veikla: edukacinė iniciatyva „Saugi erdvė“

Saugi erdvė

Pasiruošimas

Patobulintos 121 edukacinės iniciatyvos vykdytojų ir savanorių kompetencijos (32 val. mokymai)

Bendradarbiavimas su 4 savivaldybių administracijomis, teisėsaugos, greitosios pagalbos, priešgaisrinės apsaugos specialistais, muzikos festivalių organizatoriais

9 nauji informaciniai lankstinukai ir 1 plakatas

Komunikacija

32 Facebook įrašai

Pasiekta daugiau nei 17 tūkst. vartotojų

4 diskusijos su festivalių lankytojais prevencijos ir žalos mažinimo klausimais

5 muzikos festivaliai

1450 informuotų lankytojų

338 patikrinę lankytojai:

Atliktų greitųjų ŽIV testų skaičius: 171

Pasitikrinimų alkotesterių skaičius: 167

Pagalbos apsvaigusiams nuo psichoaktyviųjų medžiagų skaičius: 28

6 tūkst. išdalintos informacinės medžiagos

Užtikrintas ir viešintas psichosocialinės reabilitacijos paslaugų teikimas asmenims, priklausomiems nuo psichoaktyviųjų medžiagų

1525 priklausomi asmenys gavo psichologinės ir socialinės reabilitacijos paslaugas

- Nuo projekto įgyvendinimo pradžios (2015 m. gruodžio mėn. – 2020 m. rugsėjo mėn.) 1525 priklausomi asmenys gavo psichologinės ir socialinės reabilitacijos paslaugas

47 proc. sėkmingai baigė reabilitacijos programą

- 47 proc. sėkmingai baigė reabilitacijos programą, t.y. pradėjo ieškoti darbo, mokytis arba dirbti (siektinas rodiklis - 40 proc.):

66 proc.
pradėjo ieškoti darbo

33 proc.
įsidarbino

5 proc.
pradėjo mokytis

12 vaizdo klipų, viešinančių psichosocialinės reabilitacijos paslaugas

- 12 skirtingos trukmės vaizdo klipų, kurių tikslas visuomenei pristatyti socialinės ir psichologinės reabilitacijos paslaugas, jų teikiamą naudą, motyvuoti žmones kreiptis pagalbos, 2020 m. rodyti savivaldybių įstaigų ekranuose, o socialiniuose tinkluose buvo pamatyti daugiau nei 248 tūkst. kartų.

Psichoaktyviųjų medžiagų pasiūlos mažinimas

- Į rinką patenka naujos, specialiai sukurtos cheminės medžiagos „Designer precursors“, kurios neturi teisėto panaudojimo pramonėje ir kurios naudojamos išskirtinai tik narkotinių ir psichotropinių medžiagų nelegalioje gamyboje.
- Todėl subjektų, kurie savo veikloje naudoja prekursorius, **veiklos priežiūros tikslas** įgauna vis platesnį pobūdį, atliekant ir kompleksinę stebėseną tiek ūkio subjektų veiklos, tiek ir prekursorių apyvartos, siekiant **nustatyti kokiais tikslais ir kokius būtinus kiekius prekursorių įmonės sunaudoja kasdienei savo veiklai vykdyti bei ją plėtoti.**

2020 metais vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros priemonės

Atlikti 85 patikrinimai	Išanalizuota 1712 ataskaitų apie prekursorių apyvartą	Pritaikytos 34 atitikties deklaracijos	Suteikta daugiau nei 700 konsultacijų įmonėms	7 „Verslo naujokų“ mokymai	Vykdyta 10 bendrų patikrinimų su kitomis institucijomis
-------------------------	---	--	---	----------------------------	---

Tabako ir alkoholio kontrolė

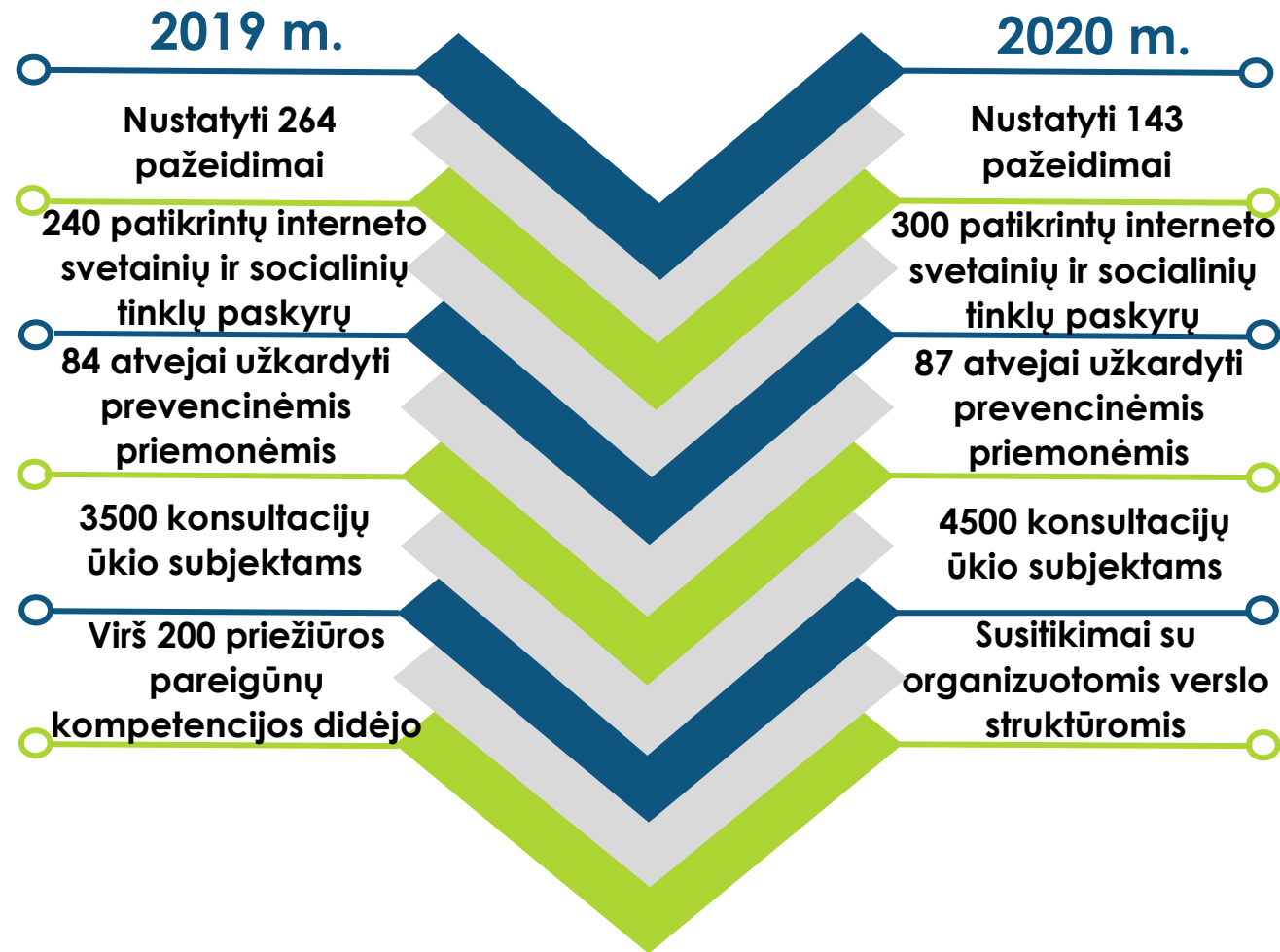
2020 m. veiklos principai

Švietimas ir
konsultavimas, socialiai
atsakingo verslo
formavimas

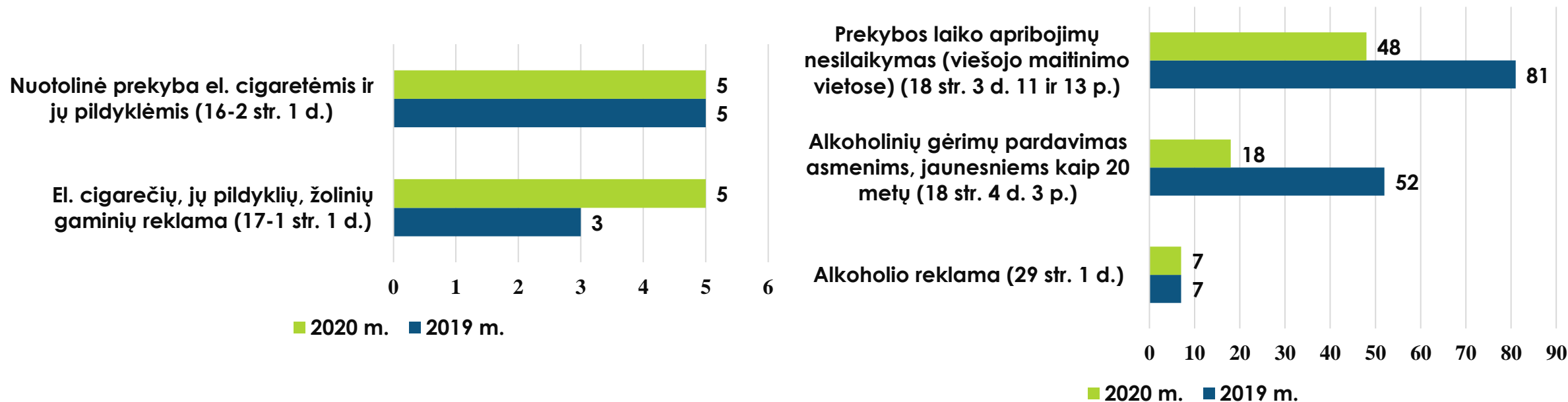
Kontrolės funkcijas
atliekančių institucijų
bendrų veiksmų
koordinavimas ir
dalinimasis gerąja
praktika

Alkoholio, tabako
gaminų ir elektroninių
cigarečių reklamos
stebėseną

Pokyčiai alkoholio ir tabako kontrolės srityje



Dažniausiai pasitaikę tabako ir alkoholio kontrolės pažeidimai



Departamentas verslui

MEDIS.NTAKD.It
Daugiafunkcinis konsultavimo modelis



- Alkoholio produktai
- Tabako gaminiai
- Elektroninės cigaretės
- Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai)

Elektroninių paraiškų teikimas ir licencijų gavimas neišėjus iš namų (22 rūšių licencijos)

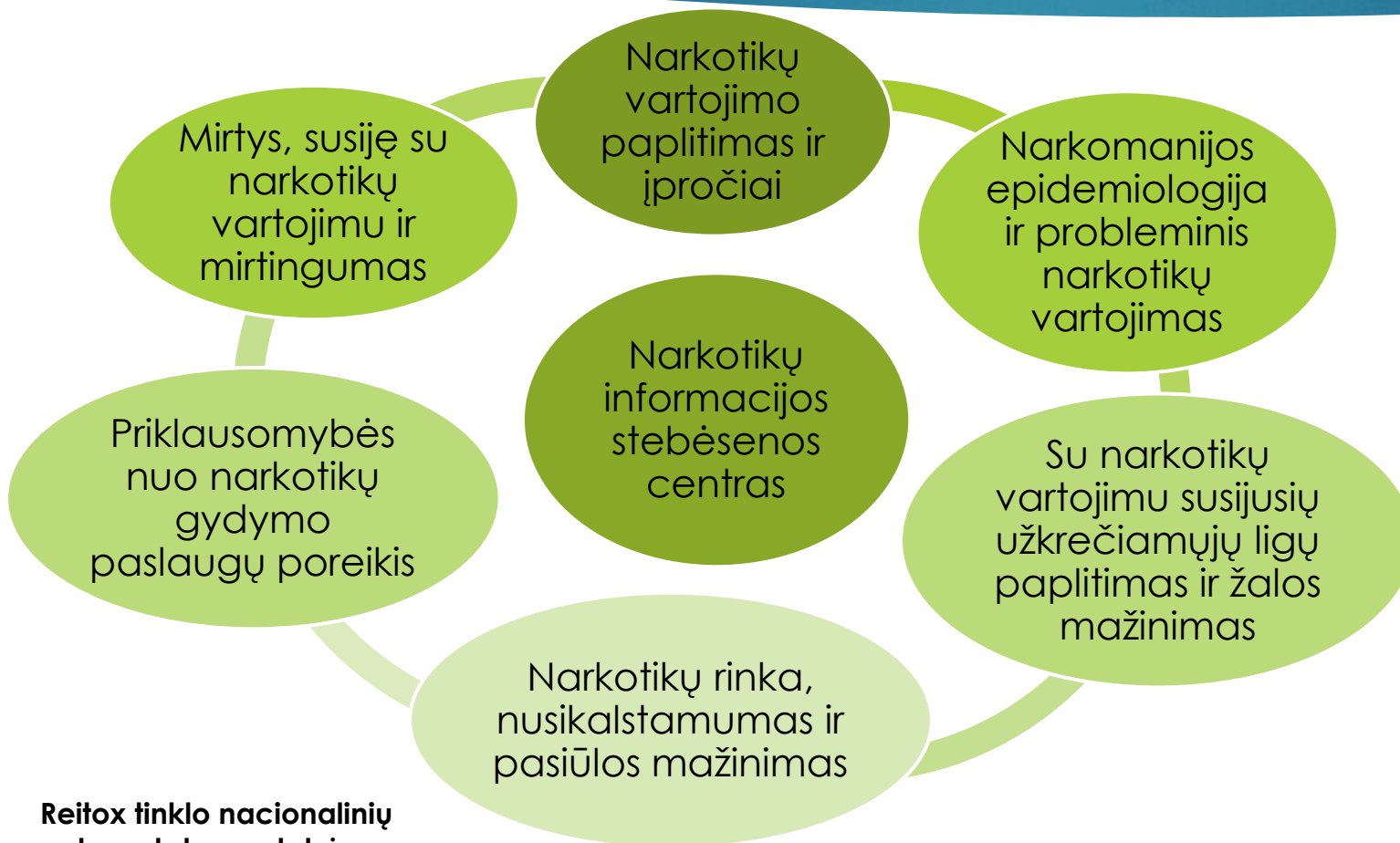
Ataskaitos.ntakd.It - galimybė verslo subjektams teikti alkoholio produktų ir tabako gaminių ataskaitas patogiu būdu elektroninėmis priemonėmis

Medis.ntakd.It – galimybė rasti atsakymus apie alkoholio, tabako ir prekursorių licencijavimą ir priežiūrą vienoje vietoje:

- Medis.ntakd.It informacija 2020 m. naudojosi **11 tūkst.** lankytojų.
- Kiekvieną mėnesį tinklalapyje apsilanko nuo 700 iki 1 100 naujų vartotojų.
- Per dieną tinklalapyje apsilanko vidutiniškai 40-100 vartotojų.
- Grįžtamasis ryšys su vartotojais – atsižvelgiant į jų poreikius
- rengiamos rekomendacijos bei konsultacijos

Inovatyvi stebėseną

NTAKD - Europos narkotikų ir narkomanijos informacinio tinklo Reitox nacionalinis centras Lietuvoje



Reitox tinklo nacionalinių centrų vykdoma stebėseną



Reitox tinklo narės

NTAKD - Europos narkotikų ir narkomanijos informacinio tinklo Reitox nacionalinis centras Lietuvoje

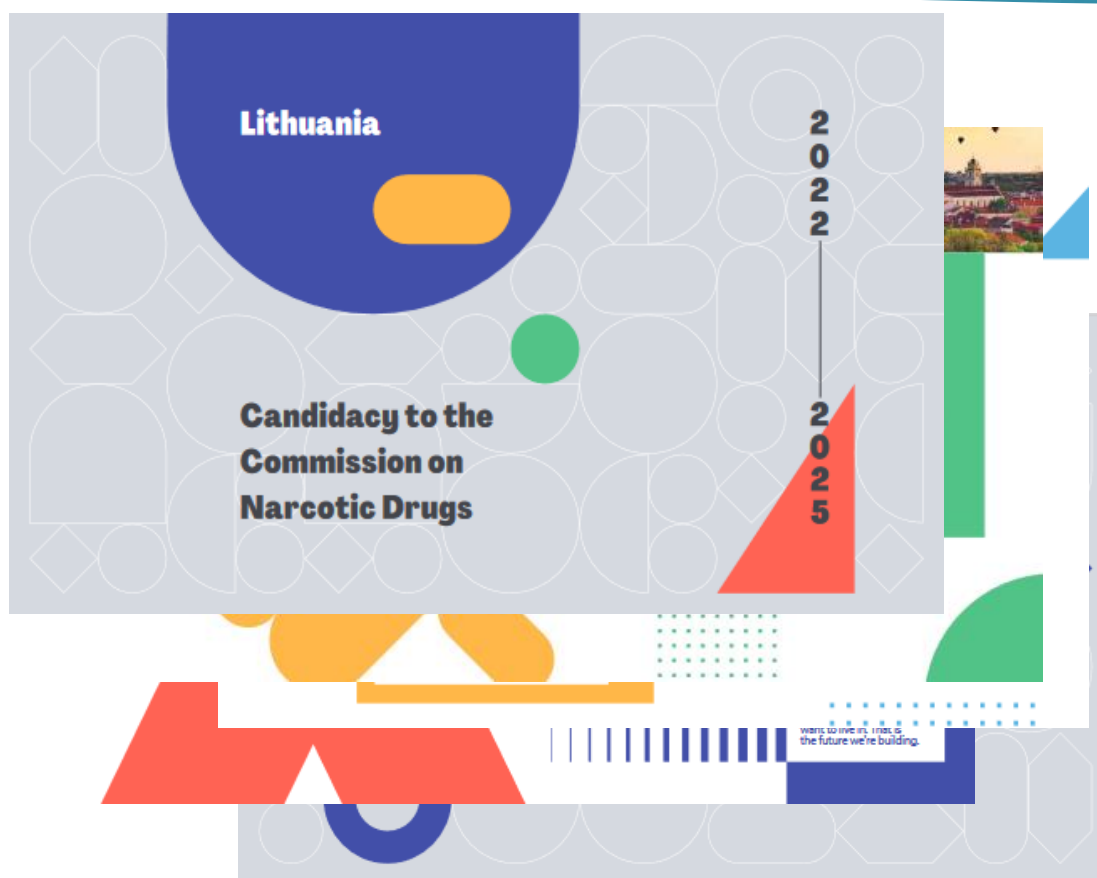


NTAKD taikomi inovatyvūs duomenų rinkimo metodai 2020 m:

- nuotekų vandens analizė
- likučių švirkštuose analizė
- internetinė apklausa

Nauji metodai padeda numatyti besiformuojančias tendencijas, suteikia objektyvios informacijos, gaunami greiti rezultatai.

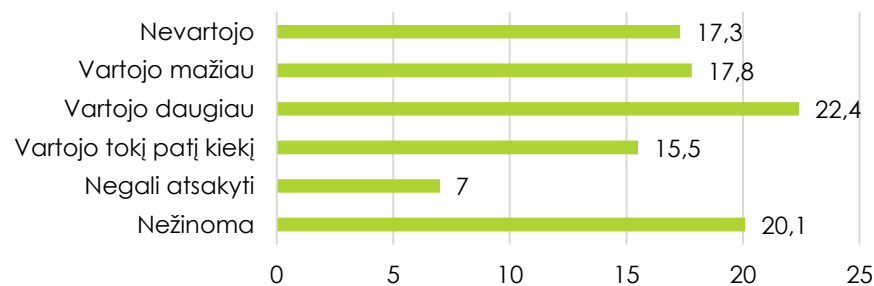
Departamentas tarptautinėje erdvėje



Lietuvos kandidatavimas į
Narkotinių medžiagų komisijos
(CND) narius 2021-2025 m.
kadencijai

Departamento veikla COVID-19 metu

Narkotikų vartojimo pokyčiai COVID-19 metu



Mažasis Europos
internetinis narkotikų
tyrimas

Priežastys, nulėmusios didesnę narkotikų vartojimą

- Atsiradęs nuobodulys (13,4 proc.)
- Nerimas dėl pandemijos (6,9 proc.)
- Atsirado daugiau atsargų, pajamų (4,4 proc.)

Priežastys, nulėmusios mažesnę narkotikų vartojimą

- Sumažėjusi galimybė vartoti narkotikus (uždaryti barai) (21,8 proc.)
- Sumažėjusi galimybė įsigyti narkotikus, išeiti iš namų (21,7 proc.)
- Prarastos pajamos ir finansinis nestabilumas (17,3 proc.)
- Nerimauja dėl poveikio sveikatai (3,9 proc.)

2019–2020 m. galiojusių licencijų ir leidimų skaičiaus kitimas

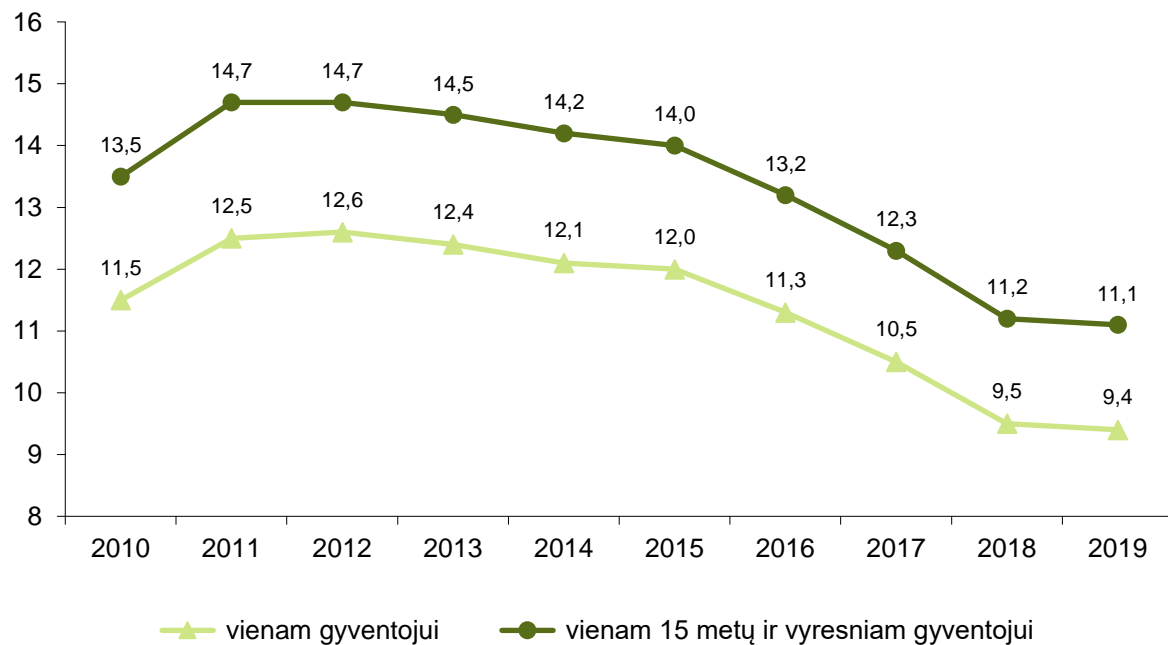
2020 m. kovo mėn., paskelbtus ekstremalią situaciją dėl COVID-19, žymiai išaugo ūkio subjektų, kurie kreipėsi dėl leidimų įsigyti etilo alkoholio, reikalingo dezinfekcinių skysčių gamybai, išdavimo, skaičius.

- Per 2020 m. 10 mėnesių išduota ir patikslinta 211 leidimų įsigyti etilo alkoholio, t. y. **beveik dvigubai (90 proc.) daugiau**, negu 2019 m.
- Kadangi etilo alkoholis yra pagrindinė dezinfekcinių skysčių sudedamoji dalis, dėl tos pačios priežasties padidėjo ir licencijų verstinė didmeninė prekyba alkoholio produktais, išskyrus alkoholinius gėrimus, skaičius – per 2020 m. 10 mėnesių išduota ir patikslinta **4 kartus daugiau** šių licencijų negu 2019 m.

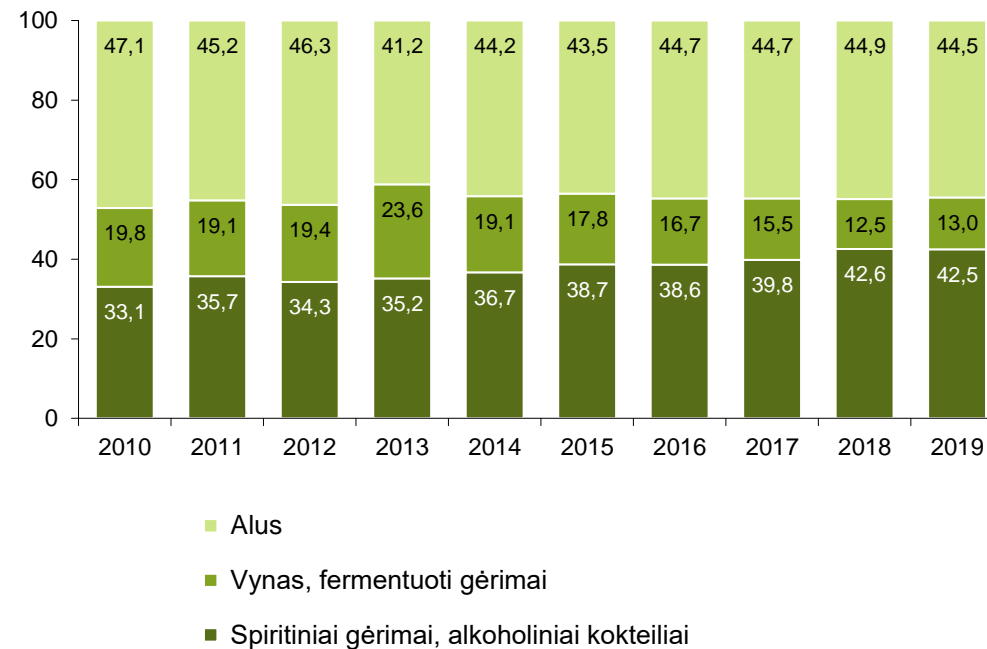
Psichoaktyviųjų medžiagų paplitimas

Legalus alkoholio suvartojimas

Legalus alkoholio suvartojimas, litrai absoliutaus (100 proc.) alkoholio, 2019 m.

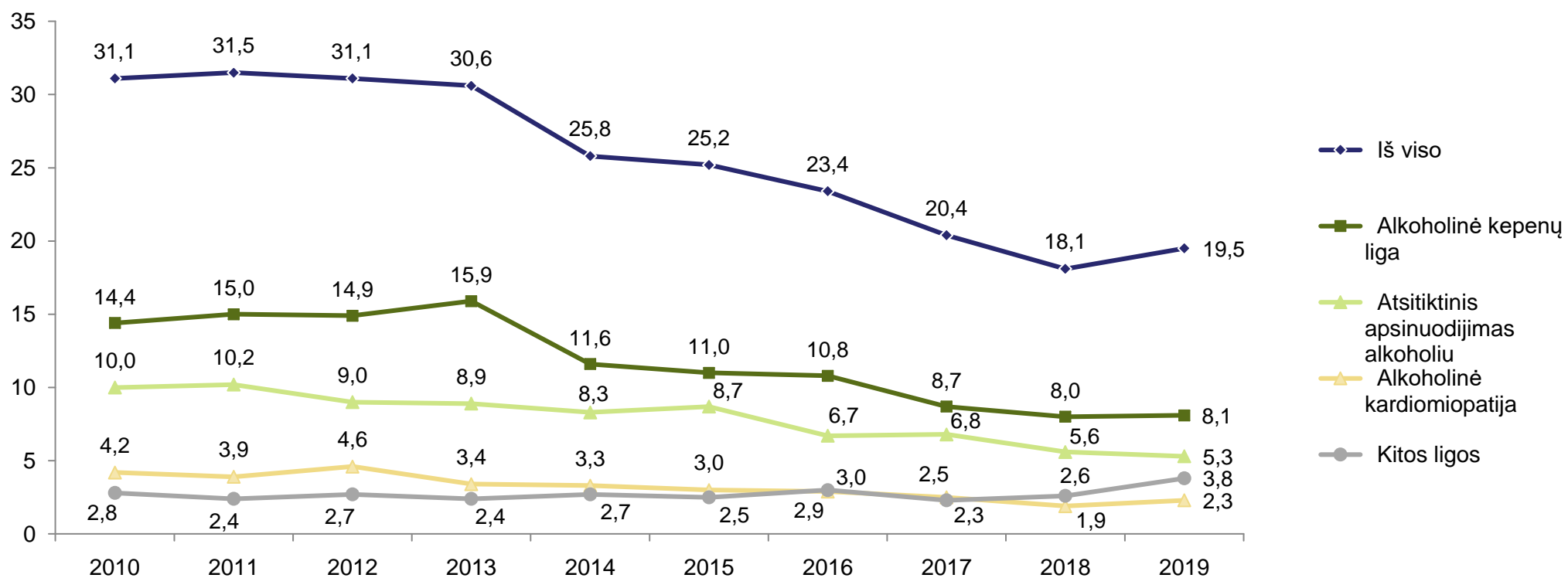


Legalus absoliutaus (100 proc.) alkoholio, tenkančio vienam 15 metų ir vyresniam gyventojui, struktūra pagal alkoholio rūšis, procentai, 2019 m.



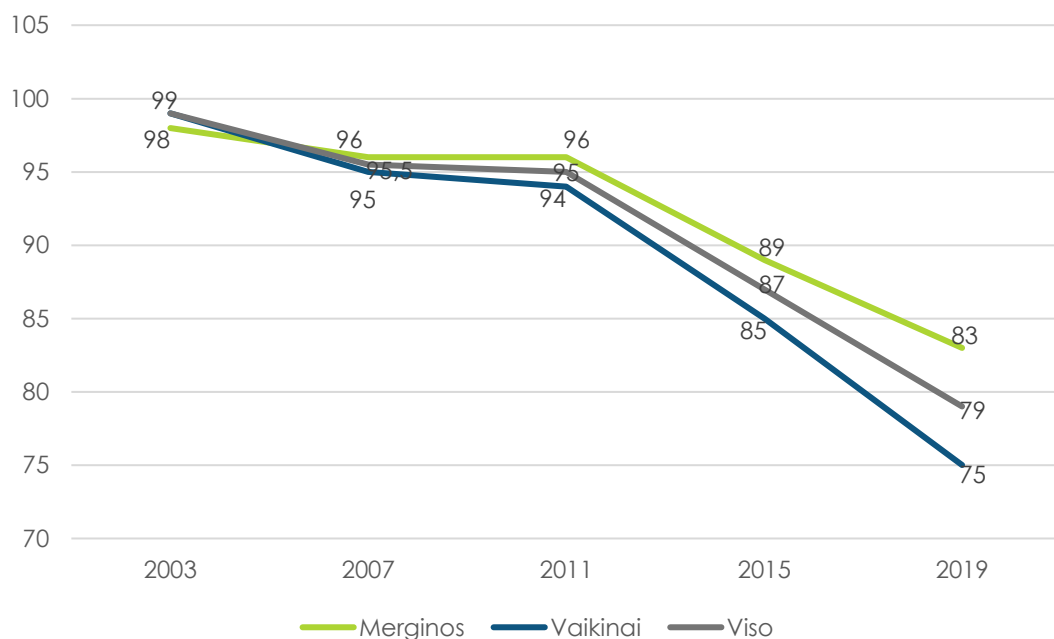
Mirtingumas dėl tiesiogiai su alkoholio vartojimu susijusių ligų

Mirtingumas dėl tiesiogiai su alkoholio vartojimu susijusių ligų, mirusių asmenų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, 2019



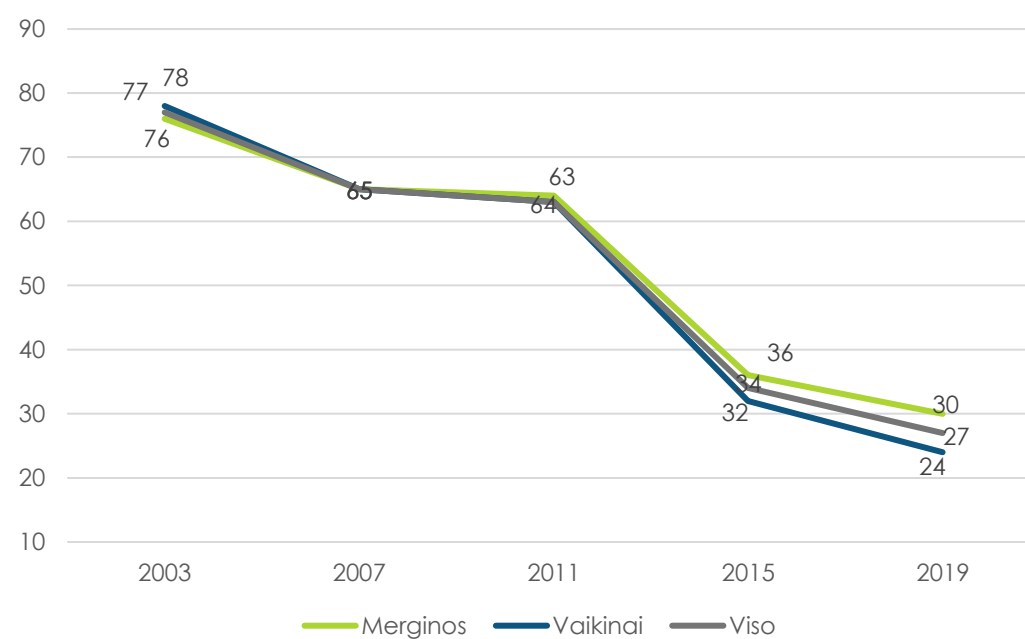
Alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų tyrimas Europos mokyklose (ESPAD)

Alkoholio vartojimas vieną ir daugiau kartų per gyvenimą (%)



ESPAD šalių vidurkis 79%

Alkoholio vartojimas vieną ir daugiau kartų per 30 dienų iki apklausos (%)



ESPAD šalių vidurkis 47%

Apsinuodijimai alkoholiu COVID-19 metu

Apsinuodijimai alkoholiu I karantino metu, pagal lytį lyginant su atitinkamu laikotarpiu 2019 m.

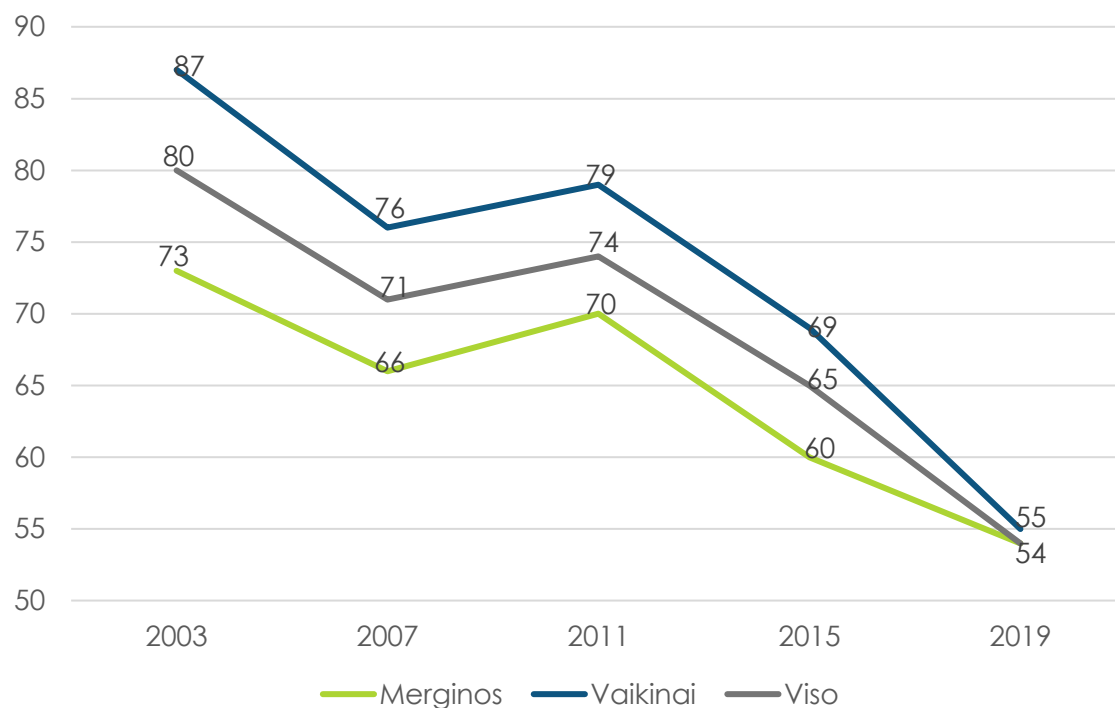
Apsinuodijimai alkoholiu	2019 m. kovas – gegužė		2020 m. kovas – gegužė	
	N	Proc.	N	Proc.
Vyrai	997	78,0	481	77,1
Moterys	281	22,0	143	22,9
Iš viso	1278	100	624	100

Apsinuodijimai alkoholiu II karantino metu, pagal lytį lyginant su atitinkamu laikotarpiu 2019 m.

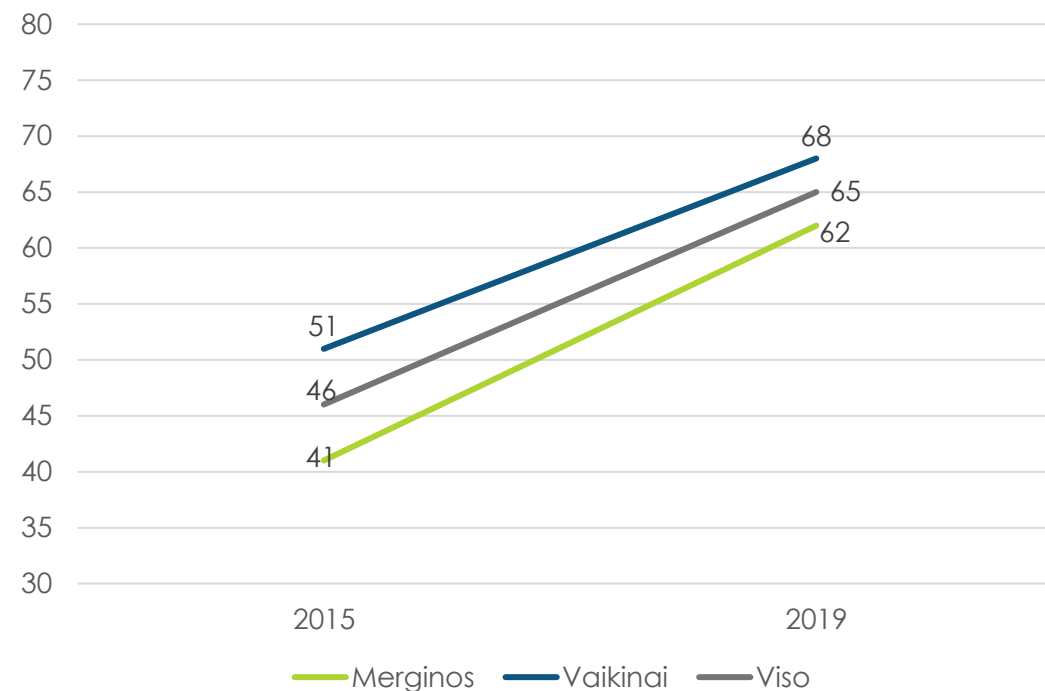
Apsinuodijimai alkoholiu	2019 m. spalis – gruodis		2020 m. spalis – gruodis	
	N	Proc.	N	Proc.
Vyrai	1064	76,6	703	80,3
Moterys	325	23,4	173	19,7
Iš viso	1389	100	876	100

Alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų tyrimas Europos mokyklose (ESPAD)

Bent kartą gyvenime rūkė cigaretes (išskyrus elektronines) (%)

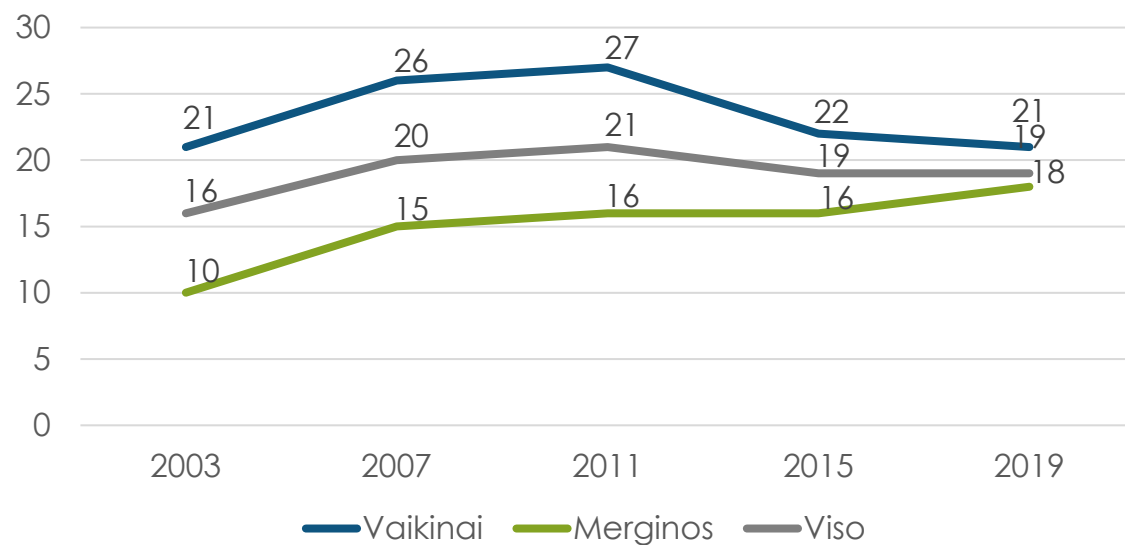


Bent kartą gyvenime rūkė elektronines cigaretes (%)

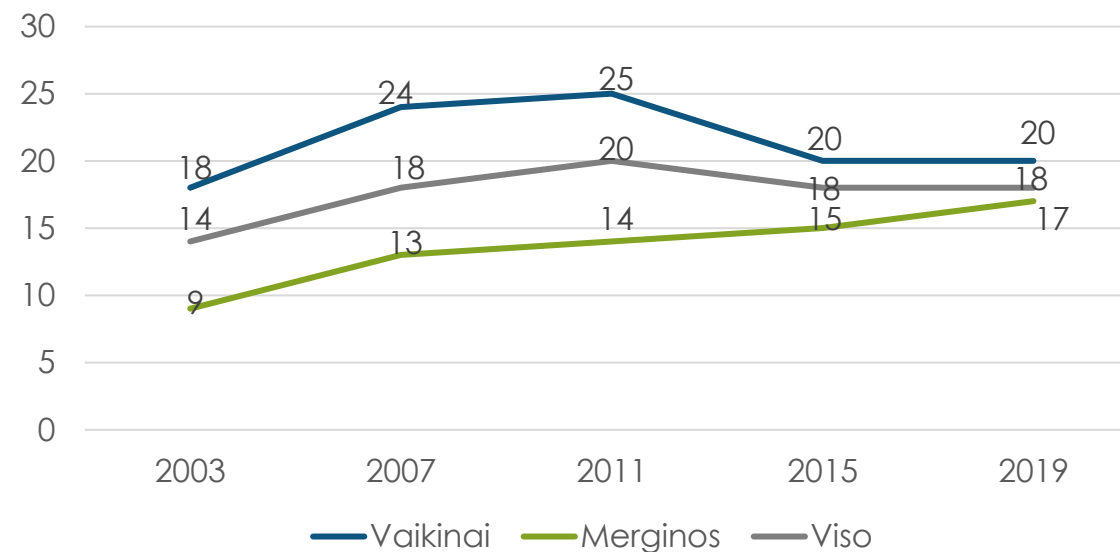


Alkoholio ir kitų psichoaktyvių medžiagų tyrimas Europos mokyklose (ESPAD)

Nelegalių narkotinių medžiagų vartojimas nors kartą gyvenime ar dažniau, proc.

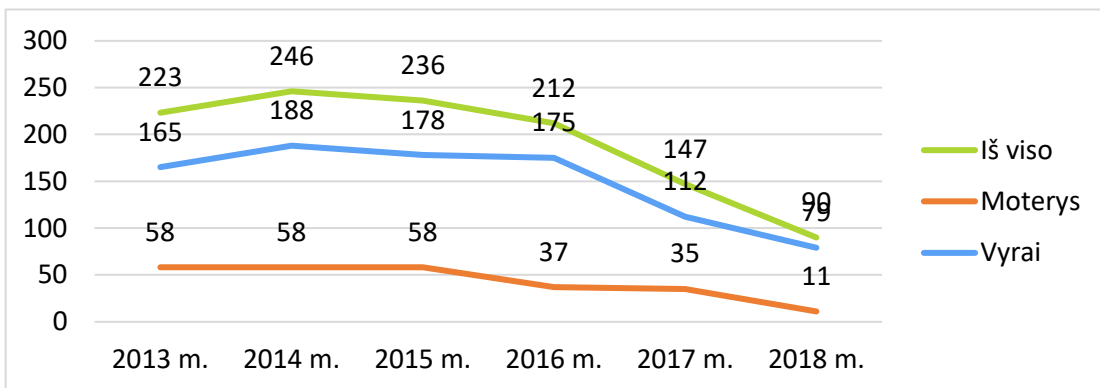


Kanapių vartojimas nors kartą gyvenime ar dažniau, proc.

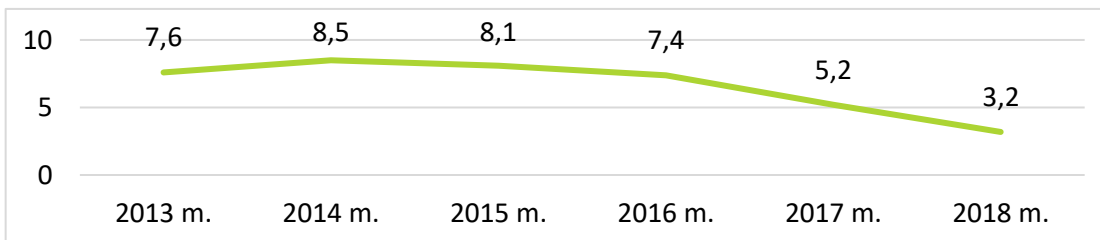


Sergamumas ir ligotumas narkomanija

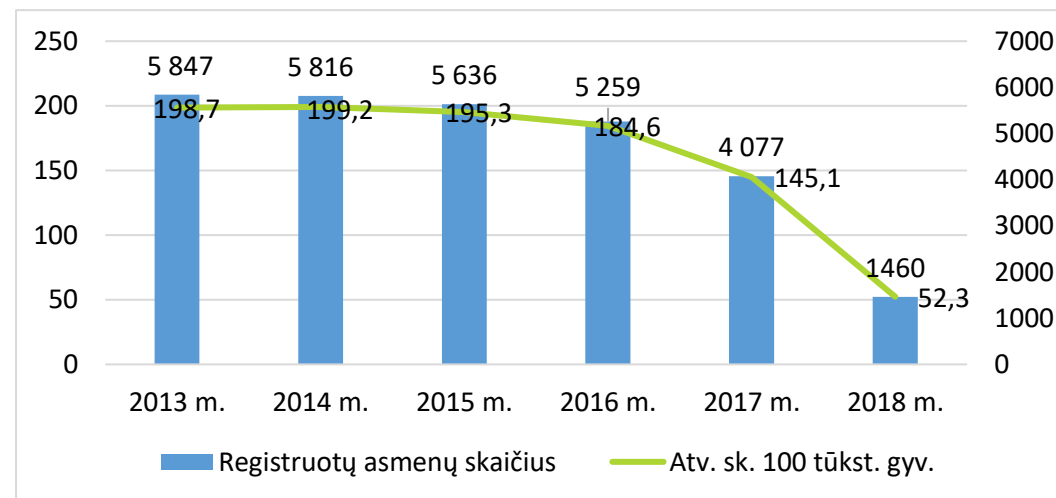
Pirmą kartą užregistruotų asmenų, kuriems nustatyti psichikos ir elgesio sutrikimai dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, skaičiaus dinamika Lietuvoje 2013–2018 m.



Sergamumo narkomanija (atvejų sk. 100 tūkst. gyv.) dinamika Lietuvoje 2013–2018 m.



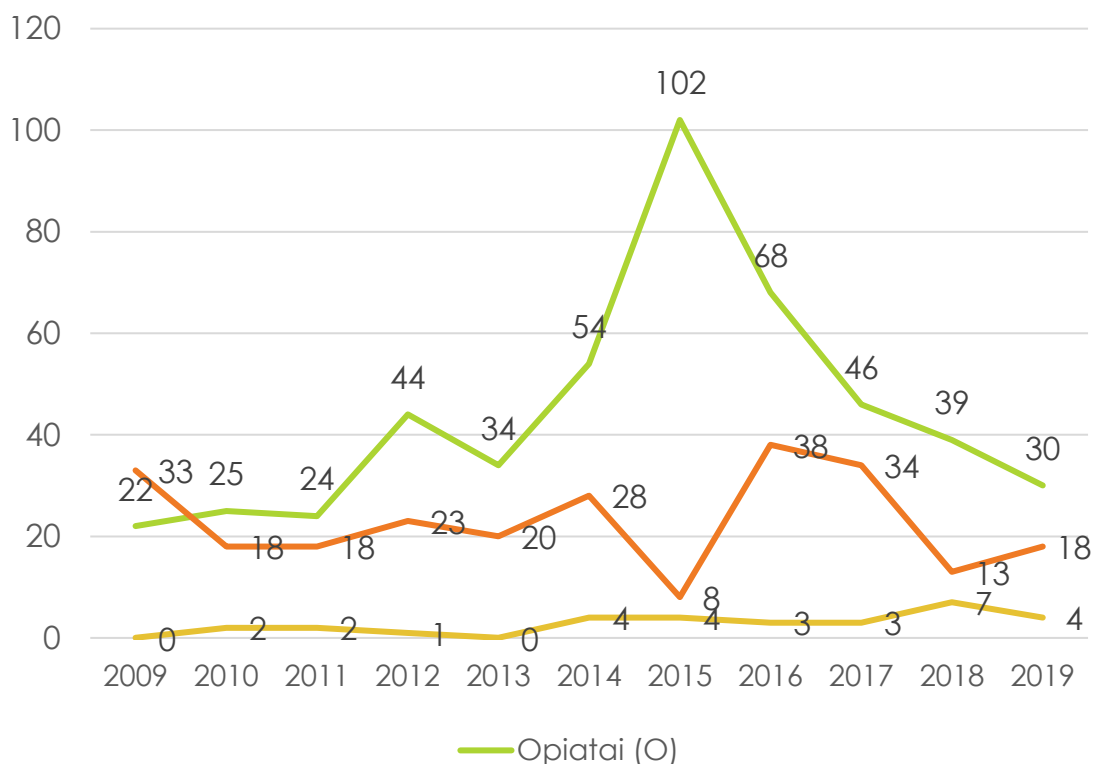
Ligotumo narkomanija ir registruotų asmenų, kuriems nustatyti psichikos ir elgesio sutrikimai dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, skaičiaus dinamika Lietuvoje 2013–2018 m.



Mirtys ir perdozavimai nuo narkotinių medžiagų

Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų mirę asmenys, 2015-2019 m.

Mirtys pagal vartotas medžiagas 2009–2019 m



Pagrindinės mirties priežasties kodas pagal TLK-10_AM

	2015	2016	2017	2018	2019
F11 Psichikos ir elgesio sutrikimai, vartojant opioidus	0	3	2	0	0
F19 Psichikos ir elgesio sutrikimai, vartojant kelis narkotikus ir kitas psichoaktyvias medžiagas	1	0	2	0	0
X41 Atsitiktinis apsinuodijimas antiepilepsiniais, raminamaisiais bei migdomaisiais, antiparkinsoniniais ir psichotropiniais vaistais bei jų poveikis, neklasifikuojamas kitur	0	3	2	5	1
X42 Atsitiktinis apsinuodijimas narkotikais ir psichodisleptikais [haliucigenais] bei jų poveikis, neklasifikuojamas kitur	108	98	72	51	43
X61 Apsinuodijimas antiepilepsiniais, raminamaisiais ir migdomaisiais, antiparkinsoniniais ir psichotropiniais vaistais bei jų poveikis, neklasifikuojamas kitur, kai ketinimas nežinomas	0	0	0	0	0
X62 Apsinuodijimas narkotikais ir psichodisleptikais [haliucigenais] bei jų poveikis, neklasifikuojamas kitur, kai ketinimas nežinomas	2	0	1	1	0
Y11 Psichikos ir elgesio sutrikimai, vartojant opioidus	0	0	1	1	1
Y12 Psichikos ir elgesio sutrikimai, vartojant kelis narkotikus ir kitas psichoaktyvias medžiagas	4	5	3	1	7
Iš viso	115	109	83	59	52

Ačiū už dėmesį!

Dr. Renaldas Čiužas

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktorius

NTAKD
NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO
KONTROLĖS DEPARTAMENTAS